

УДК 378.011.3-051:373.2.091.3

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.316393>

Олександра Свйонтник, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
Галина Кльоб, магістр спеціальності дошкільна освіта
факультету історії, педагогіки та психології
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГА ДО ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙ

У статті визначено важливість професійного розвитку педагогів у процесі підготовки до діяльності в умовах сучасного ЗДО. Проаналізовано необхідність удосконалення умов та засобів освітнього процесу дошкільників на основі впровадження інновацій. Визначено переваги використання новацій в умовах виконання положень Закону України “Про дошкільну освіту” відповідно до ліній розвитку Базового компонента дошкільної освіти. У сучасних кризових умовах розвитку нашого суспільства роль педагога як наставника, виховника зростає в силу розширення освітньої траєкторії впливу на особистість дитини як культурологічну, емоційну, розумову, так і соціальну. Рекомендації провідних дослідників дитячої психології передбачають формування педагогічної майстерності у вихователів до індивідуальної організації освітньої діяльності. У статті визначено шляхи реалізації способів дослідження та засвоєння знань про навколишній світ за допомогою сенсорного навчання. Для розгляду подано теорію та практику сенсорного виховання дошкільників, яка пропонує враховувати здатність дитини пізнавати світ за допомогою відчуттів.

Ключові слова: педагогічна підготовка; інновації; сенсорний розвиток; діти дошкільного віку.

Літ. 9.

Oleksandra Sviontyk, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
General Pedagogy and Preschool Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
Galyna Kliob, Master Student of Preschool Education,
Faculty of History, Pedagogy and Psychology,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

PREPARING PEDAGOGUE FOR THE EDUCATIONAL ACTIVITY WITH THE USE OF INNOVATIONS

The article defines the importance of the professional development of pedagogues in the process of preparation for activity in the conditions of modern preschool educational institutions. The necessity of improving the conditions and means of the educational process of preschoolers through the introduction of innovations is analysed. The advantages of using innovations in the context of fulfilling the tasks of the Law of Ukraine “About preschool education” in accordance with the lines of development of the Basic component of preschool education are determined. In the current crisis conditions of development of our society, the role of the pedagogue as a mentor, educator is growing in view of the expansion of the educational trajectory of influence on the child’s personality, cultural, emotional, mental and social. The recommendations of leading researchers in child psychology provide for the formation of pedagogical mastery in educators to the individual organisation of educational activities. The study presents options for implementing ways of researching and acquiring knowledge about the world around us through sensory learning. The theory and practice of sensory education of preschoolers, which proposes to take into account the child’s ability to learn about the world through feelings, are presented for consideration. The tasks of the teacher in creating a developmental environment using M. Montessori’s technology are outlined. The role of the educator in applying the method of observing the child’s activity to form individual conditions for the development of the preschooler at his/her own pace, satisfaction of interests and taking initiative is shown. As recommendations for the use of the innovation, the methodology of working with sensory didactic material and its developmental functions in the process of self-learning of children are described.

Keywords: pedagogical training; innovations; sensory development; preschool children.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Відповідно до положень, які визначені у листі “Щодо організації освітнього процесу в 2024/2025 н. р. у закладах дошкільної освіти” (МОН №1/15368-24 від 27.08.2024 р.) заступниця міністра освіти Є. Смірнова зазначає,

що для педагогів актуальними залишаються завдання у створенні “безпечного освітнього середовища, забезпечення доступності та якості освіти для всіх дітей, незалежно від їхнього місця проживання чи соціального статусу” [6, 2]. Більшу увагу важливо приділяти дітям з особливими освітніми

потребами та малюкам, які перебували в зонах активних бойових дій.

Залишаються важливими потреби у створенні емоційно сприятливої атмосфери в ЗДО: “Ми повинні створити безбар’єрне, дружнє і підтримуюче освітнє середовище, де кожна дитина зможе розкрити свій потенціал” [6, 2]. Дитиноцентрована педагогіка забезпечує для кожного вихованця максимальну увагу до задоволення потреб в організації освітнього середовища, де є безпека, умови для інтелектуального, пізнавального, валеологічного, культурологічного розвитку, а педагоги позитивно впливають на емоційну атмосферу, формують навички адаптації до перебування в соціумі та готовності самостановлення.

Новий Закон України “Про дошкільну освіту”, ухвалений Верховною Радою України 6 червня 2024 р. і підписаний Президентом України 5 липня цього ж року розроблений науковцями та педагогами-практиками з використанням досвіду діяльності передових країн світу з метою євроінтеграційних процесів. Адже важливим є завдання поліпшення умов праці працівників дошкільної освіти, розширення можливостей співпраці громадськості у створенні сприятливих умов для розвитку дітей раннього та дошкільного віку.

Щоб закон ввійшов у дію, педагоги застосовують нові шляхи реалізації способів, засобів якісної організації освіти для дошкільнят з урахуванням сучасних викликів і суспільних проблем. Перед освітянами стоять завдання критично мислити, проявляти ініціативу, підвищувати педагогічну майстерність, використовувати нові методичні підходи для того, щоб процес педагогічної взаємодії був ефективним і виконував поставлені освітні завдання. Педагогу важливо працювати над процесом професійного розвитку, зокрема, вивчати інноваційні технології, які розроблені й апробовані в європейській освітній практиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У своїх працях дослідники В. Андрущенко, Г. Васянович, О. Долинна, Т. Кирієнко, А. Назаренко, Н. Мешко, В. Сухар описують етико-педагогічні умови професійного зростання педагогів; засоби та способи співпраці педагогів з родинами вихованців проаналізовані у методичних рекомендаціях Н. Гавриш, О. Кононко, Л. Суховєвої, В. Сухомлинського, Л. Терлецької, Л. Фесюкової; питання застосування інновацій висвітлені у науковому доробку Н. Григор’євої, І. Дичківської, С. Ладивір, О. Мезенцевої, Н. Ничкало, Т. Піроженко, Т. Поніманської та ін. В. Андрущенко описує використання зарубіжного досвіду як цінну траєкторію прогресивних змін: “Десятки й сотні народів і культур живуть так, як жили їхні батьки, діди, прадіди, не змінюючи уклад свого життя впродовж століть, а в деяких випадках навіть тисячоліть. Разом з тим,

зберігаючи власну ідентичність, вони пильно “придивляються” до тих змін, які відбуваються у світі, намагаються вловити їхній сенс, залучити до власного практичного досвіду. Ініціаторами прогресивних інновацій, як правило, виступають так звані цивілізаційні народи. Саме вони змінюють загальний контекст епохи, причому не лише у власних державах, але й долаючи пасивний чи активний опір консервативних народів у світовому вимірі” [1, 7]. Головним у сучасних вимогах до педагогічного розвитку педагога виступає завдання сприяти організації умов для об’єднання виховних зусиль дитячого садка і сім’ї на користь розвитку дитини, а також використовувати прогресивні педагогічні технології, які враховують особливості індивідуального підходу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Професійне становлення сучасного педагога в умовах нових суспільних викликів та вимог соціуму щодо осучаснення організації освітнього процесу в ЗДО, створюють передумови для пошуку шляхів педагогічного розвитку вихователів. Адже дошкільна освіта є першою і обов’язковою ланкою повної загальної системи освітнього становлення особистості. Популяризація авторських, варіативних освітніх програм, альтернативних стратегій, які створені для організації співпраці педагогів із сім’єю й передбачають гуманістичний та індивідуальний підхід до задоволення потреб дитини у пізнавальному, фізичному, творчому, культурному розвитку, повинні опрацьовуватися на науковому, методичному та практичному рівні в період професійного зростання молодого педагога. А також під час проведення курсів підвищення кваліфікації, на наукових, науково-практичних семінарах, майстер-класах, Інтернет-конференціях, вебінарах важливо представляти усім небайдужим новачці світової практики, щоб діти в Україні мали гідні умови для зростання та навчання.

Метою статті є сформулювати завдання для організації процесу професійного саморозвитку педагога на шляху ознайомлення з кращим досвідом зарубіжних та вітчизняних педагогів для визначення власної траєкторії педагогічного становлення.

Виклад основного матеріалу. З метою створення якісних умов для освітнього процесу і відповідно до основних вимог та концептуальних засад Базового компонента дошкільної освіти України зазначимо, що важливим є процес професійного розвитку педагога. Він створює умови дошкільника для оволодіння змістом освіти впродовж всього періоду дошкільного дитинства: “Виконання вимог Стандарту забезпечується з урахуванням задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних психічних і фізичних можливостей у найбільш оптимальній для кожної дитини формі” [2, 2]. Виходячи з означено-

го твердження, перед працівниками ЗДО постають завдання осучаснення змісту освіти для дошкільників, застосування гуманістичних методів виховання, щоб забезпечити дитині гармонійний розвиток. Тому підготовка сучасного педагога до надання освітніх послуг має містити елементи інновацій, творчого пошуку, узгодження взаємодії між учасниками освітнього процесу, що забезпечить якість розвивального простору для дитини.

Розглядаючи дошкільний вік періодом першого етапу усвідомленого формування дитини як особистості, її моральних якостей, концепція сучасної української освіти визначає сутність нового підходу до дошкільного виховання, заснованого на принципах варіативного змісту, педагогіки дитиноцентризму, активного пізнання світу через види суспільної діяльності, виховання дитини як самостійного й ініціативного творця майбутнього. В організації освітнього процесу педагогам доречно вивчати особливості дитини, розвивати її вміння самостійно працювати, взаємодіяти у малих групах, ставити завдання, робити проєкцію на шляху їх вирішення, визначати її задатки і таланти з метою створення умов для індивідуального розвитку.

Нестабільна політична ситуація в країні, економічні проблеми у фінансуванні освіти не сприяють якісному поліпшенню матеріальних умов перебування дітей в садочках, тому розвивальне середовище потрібно вдосконалювати з використанням наявної матеріальної бази з інноваційним підходом. Ще одним важелем впливу на становлення сучасної дитини є активна інформативна атака Інтернет-ресурсів, які домінують у світосприйманні, займають щоразу більше часу в активному використанні дошкільників. Педагогам та батькам необхідно коригувати вплив інформаційних технологій, пропонуючи гідну альтернативу, яка забезпечить повноцінний сенсорний, інтелектуальний, фізичний, естетичний, емоційний розвиток. Актуальною залишається співпраця практичного психолога, педагога та батьків вихованців для надання компетентної соціальної і психолого-педагогічної допомоги дошкільникам у період становлення. Саме тому заклади дошкільної освіти повинні ставати осередком професійної різновекторної допомоги дитині в освітньому розвитку з урахуванням особливостей її індивідуальності та потреб.

Умови продуктивної співпраці складаються тоді, коли педагоги та батьки вихованців узгоджують основні вимоги до дітей у стратегії виховання, поділяють філософію надання прав дитині на індивідуальний темп розвитку. Батьки, які бачать позитивне ставлення дітей до процесу перебування в ЗДО, намагаються проявляти власну ініціативу у життєдіяльності дитячого садка, оскільки це сприяє розвитку їхньої дитини у прояві позитивного настрою, самостійності та впевненості у влас-

них можливостях. Батьки, які позитивно налаштовані на співпрацю і бачать поступ дитини у розвитку, активніше вникають у побутові та виховні потреби дошкільної установи: беруть ініціативу в налагодженні побуту дітей, проявляють активність участі у виховних заходах тощо. Для батьків цінними є чуйне ставлення педагогів до дитини, вміння розвивати її кращі якості, їхня професійна компетентність у способах налагодження діяльності.

У такій співпраці реалізується мета, що опирається на “визнання самоцінності дошкільного дитинства, його особливої ролі в розвитку особистості; створення сприятливих умов для формування особистісної зрілості дитини, її базових якостей; пріоритет повноцінного проживання дитиною сьогодення у порівнянні з підготовкою до майбутнього етапу життя; компетентнісний підхід до розвитку особистості, збалансованість набутих знань, умінь, навичок, сформованих бажань, інтересів, намірів та особистісних якостей і вольової поведінки дитини; формування у дітей цілісної, реалістичної картини світу, основ світогляду” [3, 3].

Широка мережа державних, альтернативних, приватних, інклюзивних установ для виховання й розумового розвитку дітей дошкільного віку створює передумови вибору освітніх послуг. Батьки з об’єктивних причин обирають безпечні місця перебування дитини, визначають суб’єктивні фактори можливостей її особистісного розвитку і мають право віддати її в той освітній заклад, де педагоги володіють якісними знаннями, вміннями методично грамотно організувати виховний процес із застосуванням новітніх педагогічних технологій. Вимоги до сучасного вихователя ЗДО передбачають грамотне застосування знань з педагогіки та психології, враховують індивідуальні потреби дитини в організації освітнього процесу. Сучасні умови, коли діти змушені приймати непросту реальність і водночас прагнуть відчувати радість від життя, ставлять перед педагогами завдання організації розвивального середовища для забезпечення умов емоційного комфорту. Сенсорне виховання займає провідне місце у виконанні вищезгаданих освітніх завдань, адже світосприймання дошкільників відбувається із задіянням відчуттів.

Технологія М. Монтесорі як система організації розвивального середовища для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку апробована протягом століть кращими педагогами і отримала визнання як одна з найпродуктивніших. Незаперечним є твердження М. Монтесорі про те, що “вік дошкільного дитинства є сензитивним (найсприятливішим) у формуванні розуму за допомогою сенсорних здібностей” [7, 51].

Розвиток дитини має психологічні особливості перебігу і вимагає від педагогів знань з вікової психології, адже методика організації розвивальної

діяльності включає готовність до сприймання, концентрації уваги, пам'яті, способів предметного й абстрактного мислення. "Індивідуальність дитини, зумовлена її природними особливостями як різноманітними комбінаціями людських генів, деякими анатомо-фізіологічними особливостями організму, головного мозку, органів чуття, а також типологічними властивостями нервової системи, іншими словами, типом вищої нервової діяльності" [4, 19]. Повноцінний розвиток відбувається у різноспрямованій взаємодії усіх способів, методів і під впливом чинників, одним з яких є розвивальне середовище, де дитина здобуває досвід про властивості предметів, їхню функціональність, способи використання.

Термін "сенсорика" перекладається як відчуття, як "радар" у сприйманні людиною знань про навколишній світ" [5, 24]. Психолог К. Юнг визначає термін як функцію мислення людини: "Сенсорика – це відчуття, які має людина при контакті зі світом, це конкретні об'єкти, які сприймаються за допомогою моторно-рухової діяльності, демонструються та описуються словесно" [8, 17]. Отже, сенсорика – це спосіб дитячого мислення у сприйманні інформації про світ за допомогою п'яти відчуттів (нюх, слух, смак, зір, дотик) у формуванні розумової діяльності.

Погоджуємося із твердженням, що для гармонійного розвитку дитини у середньому дошкільному віці важливе місце має спосіб розвитку сприйнятливості та пізнавальної активності, формування знань про світ за допомогою сенсорики. Тому педагогічно доцільно організоване освітнє середовище для самостійного дослідження й добір дидактичного матеріалу із сенсорними властивостями мають одне із ключових значень у процесі виховання в умовах ЗДО. Окреме місце займає питання педагогічного супроводу в дитячому пізнанні, наступність у співпраці педагогів та батьків дошкільників.

Дитяче суб'єктивне сприймання та узгодження відчуттів формується через об'єктивні знання у формі мовленнєвих понять, назв, призначень для життєдіяльності людини. Пізнання у дошкільному віці проходить певні послідовні етапи в прогресивному розвитку: дитина бачить світ (візуалізація), сприймає і досліджує його на предметно-чуттєвому рівні (сенсорика), виробляє уявлення як про форми, якості, призначення предметів (образність), структурує у певній послідовності (логічність) та самостійно робить висновки та припущення (творчість). Вправи із сенсорним матеріалом у зоні сенсорного розвитку називаються дидактичними, бо вони навчають, розвивають інтелект, стають базою для подальших досліджень, розвивають волюві якості дитини, допитливість, самостійність.

Для педагогічного застосування у методичній літературі пропонуються сенсорні вправи двох видів: на повторення (наслідувальні) з коментарями

педагога є автодидактичні, у конструкції яких закладена допомога у діяльності, підказка правильного застосування. Презентація проходить без коментарів або з мінімальними чіткими поясненнями, а дитина спостерігає і на основі вже отриманого алгоритму дій бере матеріал для вправи і виконує її самостійно, досліджує, вдосконалює знання, усвідомлює еталони та виробляє вміння демонструвати вправно дію, яку засвоїла у діяльності та дослідженні нових властивостей предмета. Згодом педагог може ставити запитання, на які дитина дає словесну відповідь, щоб уточнити відчуття, зрозуміти комбінаторику форм, визначити відтінки смаку чи окреслити у порівнянні величину, звучання, відстань тощо.

Технологія розвитку мислення на основі спеціального дидактичного матеріалу в процесі набуття словесних форм дає змогу дитині оволодіти змістом понять. Сенсорний дидактичний набір формує знання про предмети та їх загальноприйнятні ознаки як сенсорні еталони. Вивчаючи їх через сприймання, відчуття, усвідомлення, порівняння, називання, дитина набуває знань і отже, стає повноцінним учасником пошуків у власному інтелектуальному розвитку на основі отриманого досвіду, вчиться пояснювати, уточнювати, наповнювати зміст враженнями, формуючи сенсорну культуру.

Висновки. Реформи в освітньому процесі України мають векторна впровадження новачіу форм, методах роботи в дошкільній освіті. В сучасних умовах інформаційного існування дитини, розвиток, виховання та навчання дошкільників повинні враховувати їхню потребу не тільки у спогляданні, а й активній участі у життєдіяльності шляхом отримання знань про довкілля за допомогою сенсорних відчуттів.

У виробленні сенсорної культури значне місце займають вимоги до педагога, зокрема, як методична підготовка, так і спосіб взаємодії з вихованцями. Атмосфера довіри, любові, поваги до дитячої самостійної діяльності, сприяють розвитку дитини в індивідуальному темпі, з урахуванням можливостей, бажань досліджувати світ навколо, розширювати знання та розвивати вміння. Методичні рекомендації, розроблені педагогами з використанням новачіу, дають змогу молодим педагогам здобувати досвід, ініціювати власні методи удосконалення освітнього процесу. Важливо використовувати гуманні методи діяльності й співпрацювати з батьками вихованців для створення ситуації наступності та послідовності в організації розвивального середовища.

ЛІТЕРАТУРА

- Андрущенко В. Філософія освіти ХХІ століття: у пошуках перспективи. *Філософія освіти*. 2006. № 3. С. 6–12.

2. Базовий компонент дошкільної освіти (21.01.21) URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/doshkilna-osvita-2/bazoviy-komponent-doshkilnoi-osviti-v-ukraini>
3. Башкірова О. Як виростити вундеркінда. Київ: “Буква і Цифра”, 2018. 60 с.
4. Бондар В.І. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М. Мотессорі: навч. посібник. Полтава: РВВ ПДАА, 2009. 252 с.
5. Вісник Монтессорі. Ювілейний випуск / упорядники: Горюнова В.З., Михальчук Т.П., Прибильська Н.В. Київ, 2007. 169 с.
6. Лист МОН №1/15368-24 від 27.08.2024 р. “Щодо організації освітнього процесу в 2024/2025 навчальному році у закладах дошкільної освіти” <https://osvita.ua/doc/files/news/929/92911/66cef0c117cec174203646.pdf>
7. Максименко С.Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія: навч. посіб. 2-е вид., стереотип. Київ: МАУП, 2000. 256 с.
8. Сенсорний розвиток: з досвіду роботи. 5–6(7) років / авт.-упоряд. М.Л. Кривоніс, О.Л. Дроботій. Харків: Видавництво “Ранок”, 2012. 256 с.
9. Чепіль М., Дудник Н. Педагогіка Марії Монтессорі: навч.-метод. посіб. Київ: “Слово”, 2017. 314 с.

REFERENCES

1. Andrushchenko, V. (2006). *Filosofiya osvity XXI stolittya: uposhukakh perspektivy* [Philosophy of education of the XXI century: in search of prospects]. *Philosophy of education*. No. 3. pp. 6–12. [in Ukrainian].
2. Bazovyyu component doshkilnoyi osvity (21.01.21). [Basic component of preschool education]. Available at: <https://mon.gov.ua/osvita-2/doshkilna-osvita-2/bazoviy-komponent-doshkilnoi-osviti-v-ukraini>
3. Bashkirova, O. (2018). *Yak vyrostyty vunderkinda* [How to grow a genius]. Kyiv, 60 p. [in Ukrainian].
4. Bondar, V.I. (2009). *Psykhologo-pedahohichni osnovy rozvytku ditey v systemi M. Motessori: navch. posibnyk* [Psychological and pedagogical bases of children’s development in the Montessori system: a textbook]. Poltava, 252 p. [in Ukrainian].
5. Visnyk Montessori. Yuvileynyy vypusk [Montessori Bulletin. Anniversary issue]. (Eds.). Goryunova V.Z., Mikhalchuk T.P., Pribylska N.V. Kyiv, 2007. 169 p. [in Ukrainian].
6. Lyst MON №1/15368-24 vid 27.08.2024 r. “Shchodo orhanizatsiyi osvithnoho protsesu v 2024/2025 navchalnomu rotsiu zakladakh do shkilnoyi osvity” [Letter of the Ministry of Education and Science No. 1/15368-24 of 27.08.2024 “On the organisation of the educational process in the academic year 2024/2025 in preschool education institutions”]. Available at: <https://osvita.ua/doc/files/news/929/92911/66cef0c117cec174203646.pdf> [in Ukrainian].
7. Maksymenko, S.D. & Solovienko V.O. (2000). *Zahalna psykhohohiya: navch. posib.* [General psychology: a textbook]. Vol. 2. Kyiv, 256 p. [in Ukrainian].
8. Sensorny rozvytok: z dosvidu roboty. 5–6(7) rokiv [Sensory development: from the experience of work. 5–6 (7) years old]. (Eds.). M.L. Krivonis, O.L. Drobotii. Kharkiv, 2012. 256 p. [in Ukrainian].
9. Chepil, M. & Dudnyk, N. (2017). *Pedahohika Mariyi Montessori: navch.-metod. posib.* [Maria Montessori’s Pedagogy: a study guide]. Kyiv, 314 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 24.10.2024

УДК 378.147-026.12:[378.017:004-047.22](045)
DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.314762>

Михайло Лучкевич, кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри інформаційних систем та мереж Національного університету “Львівська політехніка”

МЕТОДИ АКТИВНОГО НАВЧАННЯ У ВИКЛАДАННІ DEVOPS

Робота присвячена дослідженню активних методів навчання у викладанні DevOps, які є важливим інструментом у підготовці фахівців у галузі інформаційних технологій. Обґрунтовано необхідність застосування активного навчання для формування практичних навичок і критичного мислення, що є основоположними для успішної роботи в умовах швидкого розвитку IT-сфери. Запропоновано використання таких методів, як проєктне навчання, гейміфікація, розбір кейсів та мозковий штурм, що забезпечують залучення студентів до процесу навчання, підвищують їхню мотивацію і готовність до практичної діяльності у сфері DevOps.

Ключові слова: активне навчання; DevOps; проєктне навчання; гейміфікація; розбір кейсів; мозковий штурм.

Рис. 2. Літ. 10.

Mykhailo Luchkevych, Ph.D. (Physical and Mathematical Sciences), Associate Professor of the Information Systems and Networks Department, Lviv Polytechnic National University

ACTIVE LEARNING METHODS IN TEACHING DEVOPS

The paper is dedicated to exploring active learning methods in teaching DevOps, which play a crucial role in preparing specialists in the field of information technology. The necessity of implementing active learning is substantiated, emphasizing its impact on developing practical skills and critical thinking – key competencies for success in the rapidly evolving IT landscape. The study highlights the use of project-based learning, gamification, case study